

Бојан Симић. *Југославија и Аргентина 1946–1955*.
Београд: Институт за новију историју Србије, 2021, 316.

Рукопис колеге Бојана Симића на веома допадљив начин нуди научне одговоре на бројна питања која одређују односе Федеративне Народне Републике Југославије и Републике Аргентине у деценији која је уследила после завршетка Другог светског рата. Истраживање је засновано на богатој и до сада мало коришћеној архивској грађи, објављеним историјским изворима, дневничким белешкама, мемоаристици, штампи и релевантној литератури писаној на више страних језика. Књига има пионирски карактер јер „отвара“ деценијама недопустиво запостављану тему о односима које је југословенска држава имала са земљама Латинске Америке. Као таква она је не само садржајно нова већ и инспиративна и инструктивна за истраживаче који се занимају за теме сличног садржаја.

У уводним деловима студије аутор је дао анализу свеукупних политичких, економских и друштвених прилика у Аргентини у годинама прве управе председника Хуана Перона (1946–1955). На тај начин је омогућио читаоцима да: упознају „златно доба“ перонизма, а онда и године у којима је Аргентину захватила дубока економска криза; разумеју уставни поредак, идеологију и праксу тоталитарне власти коју је персонификовао Перон и перонистички покрет; сагледају спољну политику, економске капацитете, трговинску размену, пропагандну делатност, социјалне односе, питање нацистичке емиграције и много шта друго што се, посредно, одсликавало и на односе Аргентине са Југославијом.

Дипломатски односи Југославије и Аргентине, успостављени 1946. године, одвијали су се све до 1956. на нивоу посланстава. У том периоду, како показује ово истраживање, њихова суштина исцрпљивала се на плану растуће економске сарадње и опрезног „отварања“ осетљивих емигрантских питања. Бојан Симић је указао на разлоге који су утицали да Буенос Ајрес буде центар југословенске дипломатске акције у Јужној Америци. Скренуо је пажњу на „површност“ и одсуство систематичног дипломатског рада власти у Аргентини и Југославији. Извршио је анализу међдржавних трговинских, саобраћајних и културних споразума. Описао је разлоге кварења, а касније и побољшања међусобних дипломатских односа. Анализирао је пропагандни рад и политички учинак више дипломатских представника (Пирц, Стилиновић, Павићевић, Петровић, Каноса, Гуци, Пињеира...), уз учовање да Аргентина није била место за „нервозне и нестрпљиве дипломате“. Скренуо је пажњу и на проблеме који су оптерећивали односе две државе, међусобна сучељавања, посете политичара и дипломата, њихова реаговања. Темељно је реконструисао персонални састав, партијску организацију, политичке активности, настале сукобе, политичке и конзуларне послове, контакте успостављене у приватним сусретима чланова послан-

става у Буенос Ајресу и Београду. Читаоцима су презентовани и начини на које су дипломате и штампа видели Аргентину и Југославију.

Економска сарадња Југославије и Аргентине једна је од централних тема у студији Бојана Симића. У деловима текста посвећеним економским односима пописани су артикли који су чинили југословенско-аргентинску трговинску размену, проговорено је о околностима које су на њу утицале, скренута је пажња на укупну вредност трговине, сагледан значај спољнотрговинске размене за обе земље. Истраживање је показало на који се начин сукоб Југославије и СССР-а одразио на целокупну економску сарадњу Југославије и Аргентине. У потрази за „трећим путем“, који нису користиле земље блиске САД-у и СССР-у, обе државе су настојале да конципирају и реализују сопствену будућност. У том контексту њихова економска сарадња, одређена несумњивом комплементарношћу привреда, лагано је нарастала. Симићево истраживање је показало да су економски односи две државе у првим послератним годинама били „недопустиво ниски“. Изузетак је чинио увоз коже и вуне из Аргентине, који је досезао и до 80% укупног увоза тих артикала, као и трговина цементом и дрвном грађом коју је нудила Југославија. Почетком 50-их, после прекида политичких и економских односа Југославије са СССР-ом и земљама „народне демократије“, Аргентина је на неко време постала шести увозни и пети извозни партнер Југославије. Након тога, како показује истраживање, ређале су се године у којима је дошло до пада економске размене, а тиме и свеукупних дипломатских односа. Аутор пише о садржају и значају трговинских уговора и економских протокола које је Југославија потписала са Аргентином (1948. и 1953), о свеукупним трговинским односима, количини и вредности размењене робе, кредитима којима је Аргентина у појединим годинама подржавала међусобну економску сарадњу, међусобним посетама економских и политичких званичника Југославије и Аргентине. Истраживања показују да су размимоилажења између Министарства иностраних послова ФНРЈ и посланства ФНРЈ у Буенос Ајресу била честа и да су проистицала превасходно из нереалних политичких очекивања на једној и недостатка економске помоћи на другој страни.

У књизи *Југославија и Аргентина 1946–1955*. Симић посебну пажњу посвећује исељеницима и економској емиграцији која се после Другог светског рата населила у Аргентини (бројке варирају према званичним проценама аргентинских власти од 46.000 до 180.000, а по југословенским проценама од 75.000 до 250.000). Говори о разлозима који су подстицали власт у Аргентини да прими велики број исељеника, посебно оне са фашистичком прошлошћу. Реконструира „канале“ путем којих су емигранти стизали у Аргентину. Скреће пажњу на југословенска исељеничка удружења, поготово она која су формирали политички емигранти различитих профила, као и на њихову штампу. Посебно се занима за људе који су имали истакнута места у фашистичким и колаборационистичким режимима током Другог светског рата а уточиште су после 1945. нашли у Аргентини. Скреће

пажњу на скромне, често и проблематичне резултате рада са исељеничком омладином и негативне ставове аргентинске власти према југословенској прокомунистичкој пропаганди и удружењима таквог идеолошког профила. Са пажњом су обрађени и проблеми који су пратили процес репатријације југословенских исељеника из Аргентине (укупно 1.748 лица у годинама 1945–1951) и њихов прихват у Југославији. Истраживање је показало да су аргентинске власти активно радиле на социјализацији југословенских емиграната и наметању новог идентитета којим се губи осећај заједничког и „брише“ национална традиција и сећање на национални идентитет формиран у старој домовини. У том контексту укидана су пројугословенска и удружења са уочљивим комунистичким обележјима, спутавана је акција југословенске државе међу исељеницима, рађено је на њиховој убрзаној денационализацији и разједињавању.

Бојан Симић веома утемељено описује однос државних власти Аргентине и Југославије према усташкој емиграцији (бројке варирају од 5.000 до 20.000) и њеним вођама, пре свега Павелићу. Истраживања су показала на које је начине усташку емиграцију подржавао Перонов режим и у којој је мери таква политика обесмишљавала све покушаје социјалистичке Југославије да спута антијугословенску делатност тог дела емиграције. Аутор реконструише везе усташа и режима у Буенос Ајресу, пише о активностима усташке емиграције, реконструише састав хрватске владе формиране на десетогодишњицу проглашења НДХ, говори о судбини југословенских захтева за изручењем Павелића, указује на улогу Римокатоличке цркве у организовању антијугословенске хрватске емиграције и др. Са подједнаком пажњом истражена је и делатност српске емиграције, расветљен рад њихових удружења, обрађен садржај порука објављиваних у српској емигрантској штампи, указано на суштину политике српске политичке емиграције која је, разочарана југословенском државом, тежила „враћању“ самосталној Србији, груписању око идеја које је персонификовао Милан Стојадиновић, затим на обрачун са комунистима и припадницима других југословенских народа. Скренута је пажња на Стојадиновићев друштвени живот, његов стручни и политички ангажман, настојања „спољних чинилаца“ да буде успостављена сарадња и склопљен споразум Павелића и Стојадиновића на „антикомунистичкој бази“.

Истраживање колеге Симића показује у којој су мери различити погледи на емиграцију и њене активности оптерећивали политичке односе две државе, утицали на кризе и постојање уочљивих успона и падова у међусобној сарадњи, појаву незаинтересованости и немарности, указује на уочљив утицај војске који подстиче политичку нестабилност, општу несрећност, као и на значај појединаца за државну политику. Из тих разлога међусобне „послове“ две државе било је лакше завршити коруптивним него легалним путем, што је искушавало „умешност“ дипломатских представника и захтевало употребу средстава из „црних фондова“. Томе треба придодати и малу заинтересованост аргентинских политичара за Југосла-

вију, несхватање њене спољнополитичке позиције после 1948. године, учестале антијугословенске кампање екстремне усташке емиграције које је подржавала Римокатоличка црква, дугорочно опстајање стереотипа о југословенском социјализму и поистовећивању са државама „реалног социјализма“. Формирању и опстајању таквог начина мишљења доприносила је штампа за коју је карактеристичан недостатак информација, употреба стереотипа и политичка искључивост. Симићево истраживање показује да је током времена, пратећи процес претапања политичке у економску емиграцију, политичка нетрпељивост према новој Југославији у делу емиграције почела да замире. Билатерална сарадња у области културе, науке и спорта, делатност Аргентинско-југословенског културног института (основан 1950) и бројних културних друштава, достављање књига, размена филмова, гостовања уметника, додељивање стипендија деци исељеника за студије у Југославији, успостављање међустудентске сарадње, спортски сусрети и гостовања Партизана, Хајдука, Црвене звезде, Расинга, томе су најдиректније доприносили.

Успелу Симићеву студију засвођује целина посвећена погледима југословенских дипломата, новинара и аналитичара на личност и политику Хуана Перона. У тим деловима књиге критички је обрађен не само један тоталитарни режим, његова идеологија и пракса већ и скренута пажња на идеолошка и сва друга „оптерећења“ присутна у југословенској перцепцији аргентинског вође и политике коју је он персонификовао. Присуство различитих информација, дезинформација, гласина, „верзија“... у аргентинској штампи као основном извору информисања југословенских новинара отежавало је рад и досезање до истине, али је било и „кориговано“ званичним ставом југословенских власти о чему и како треба извештавати из Аргентине. Вредно је пажње и уочавање аутора да су током 1955. године, у којој је дошло до пада режима Хуана Перона, југословенски читаоци били суочени са количином информација о Аргентини која је била отприлике једнака свим у претходној деценији пласираним вестима о тој далекој земљи.

Као тематски нова, истраживачки утемељена и садржајно богата, студија Бојана Симића представљаће незаобилазну литературу у сваком покушају даљег продубљивања и разумевања односа југословенске државе са Аргентином и другим земљама Јужне Америке.

Љубодраг ДИМИЋ